

การประเมินความเสี่ยงที่อาจเกิดการให้
หรือรับสินบนจากการดำเนินงานตามภารกิจ
ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๘

องค์การบริหารส่วนจังหวัดสระบุรี
อำเภอเมืองสระบุรี จังหวัดสระบุรี

การประเมินความเสี่ยงที่อาจเกิดการให้หรือรับสินบนจากการดำเนินงานตามภารกิจ

ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๘

องค์การบริหารส่วนจังหวัดสระบุรี

.....

มาตรการป้องกันการทุจริตสามารถช่วยลดความเสี่ยงที่อาจก่อให้เกิดการทุจริตในองค์กรได้ ดังนั้น การประเมินความเสี่ยงด้านการทุจริต การออกแบบ และการดำเนินมาตรการควบคุมภายในที่เหมาะสม จะช่วยลดความเสี่ยงด้านการทุจริต ตลอดจนเสริมสร้างจิตสำนึกและค่านิยมในการต่อต้านการทุจริตให้แก่บุคลากรในองค์กร ซึ่งถือเป็นแนวทางสำคัญในการป้องกันการทุจริตภายในองค์กร

การนำเครื่องมือประเมินความเสี่ยงมาใช้ในองค์กรจะช่วยให้มั่นใจได้ในระดับหนึ่งว่าการดำเนินงานขององค์กรจะปราศจากการทุจริต หรือหากมีการทุจริตเกิดขึ้นโดยไม่คาดคิด องค์กรที่มีการประเมินความเสี่ยงจะสามารถรับมือได้ดีกว่า ลดโอกาสที่จะเผชิญปัญหาหรือผลกระทบที่รุนแรง และหากเกิดความเสียหาย ก็จะมีขนาดที่เล็กกว่าการที่ไม่มีมาตรการป้องกันล่วงหน้า ทั้งนี้ การประเมินความเสี่ยงการทุจริตเป็นเครื่องมือสำคัญที่ใช้ในการระบุจุดอ่อน (Weakness) ของระบบต่าง ๆ ภายในองค์กรที่อาจเป็นช่องโหว่ให้เกิดการทุจริต และเป็นแนวทางในการประเมินความเป็นไปได้ (Potential) ที่จะเกิดการกระทำทุจริตในอนาคต

วัตถุประสงค์หลักของการประเมินความเสี่ยงการทุจริต เพื่อให้หน่วยงานภาครัฐมีมาตรการระบบ หรือแนวทางในการบริหารจัดการความเสี่ยงที่อาจก่อให้เกิดการทุจริต ซึ่งถือเป็นมาตรการป้องกันเชิงรุกที่มีประสิทธิภาพในการลดโอกาสการทุจริต และส่งเสริมความโปร่งใสในการดำเนินงานขององค์กรต่อไป

๑. วัตถุประสงค์การประเมินความเสี่ยงการทุจริต

ความเสี่ยงการทุจริต หมายถึง ความเสี่ยงของการดำเนินงานที่อาจก่อให้เกิดการทุจริต การขัดกันระหว่างผลประโยชน์ส่วนตนกับผลประโยชน์ส่วนรวม หรือการรับสินบน วัตถุประสงค์หลักของการประเมินความเสี่ยงการทุจริต คือ เพื่อให้หน่วยงานมีมาตรการ ระบบ หรือแนวทางการบริหารจัดการความเสี่ยงของการดำเนินงานที่อาจก่อให้เกิดการทุจริต ซึ่งเป็นมาตรการป้องกันการทุจริตเชิงรุกที่มีประสิทธิภาพ

มาตรการป้องกันการทุจริตสามารถช่วยลดความเสี่ยงที่อาจก่อให้เกิดการทุจริตในองค์กรได้ ดังนั้น การประเมินความเสี่ยงด้านการทุจริต การออกแบบ และการปฏิบัติงานตามมาตรการควบคุมภายในที่เหมาะสมจะช่วยลดความเสี่ยงด้านการทุจริต ตลอดจนการสร้างจิตสำนึกและค่านิยมในการต่อต้านการทุจริตให้แก่บุคลากรขององค์กร ซึ่งถือเป็นการป้องกันการเกิดการทุจริตในองค์กร ทั้งนี้ การนำเครื่องมือประเมินความเสี่ยงมาใช้ในองค์กรจะช่วยให้เป็นหลักประกันในระดับหนึ่งว่า การดำเนินการขององค์กรจะไม่มีทุจริตหรือในกรณีที่พบการทุจริตที่ไม่คาดคิด โอกาสที่จะประสบกับปัญหานั้นจะน้อยกว่าองค์กรอื่น หรือหากเกิดความเสียหายขึ้น ก็จะเป็นความเสียหายที่น้อยกว่าองค์กรที่ไม่มีการประเมินความเสี่ยงมาใช้

๒. ขอบเขตการประเมินความเสี่ยงที่อาจเกิดจากการให้หรือรับสินบนในการดำเนินงานตามภารกิจ

การประเมินความเสี่ยงที่อาจเกิดจากการให้หรือรับสินบนในการดำเนินงานตามภารกิจ หรือการปฏิบัติหน้าที่ สามารถแบ่งออกเป็น ๔ ประเด็นหลัก ดังนี้

- ๑) ความเสี่ยงด้านการอนุมัติ อนุญาต ตามพระราชบัญญัติการอำนวยความสะดวก ในการพิจารณาอนุญาตของทางราชการ พ.ศ. ๒๕๕๘
- ๒) ความเสี่ยงด้านการใช้อำนาจทางกฎหมาย/การให้บริการตามภารกิจ
- ๓) ความเสี่ยงด้านการจัดซื้อจัดจ้าง
- ๔) ความเสี่ยงด้านการบริหารงานบุคคล

๓. ขั้นตอนการประเมินความเสี่ยงการทุจริต

ขั้นตอนในการประเมินความเสี่ยงการทุจริต มี ๖ ขั้นตอน ดังนี้

- ๑) การคัดเลือกกระบวนการงานหรือขั้นตอนการทำงาน
- ๒) การระบุประเด็นความเสี่ยง
- ๓) การกำหนดเกณฑ์การประเมินความเสี่ยง
- ๔) การประเมินความเสี่ยง

ขั้นตอนที่ ๑: การคัดเลือกกระบวนการงานหรือขั้นตอนการทำงาน

ให้หน่วยงานคัดเลือกกระบวนการงาน กิจกรรม หรือโครงการซึ่งเป็นภารกิจของหน่วยงาน ที่มีความเสี่ยงต่อการทุจริต เพื่อนำมาประเมินความเสี่ยงการทุจริต และจัดทำแผนบริหารจัดการ ความเสี่ยงการทุจริต โดยแบ่งความเสี่ยงที่อาจเกิดจากการให้หรือรับสินบนจากการดำเนินงานตามภารกิจหรือ การปฏิบัติหน้าที่ออกเป็น ๔ ประเด็นหลัก ดังนี้

- ๑) ความเสี่ยงด้านการอนุมัติ อนุญาต ตามพระราชบัญญัติการอำนวยความสะดวกในการ พิจารณาอนุญาตของทางราชการ พ.ศ. ๒๕๕๘
- ๒) ความเสี่ยงด้านการใช้อำนาจทางกฎหมาย/การให้บริการตามภารกิจ
- ๓) ความเสี่ยงด้านการจัดซื้อจัดจ้าง
- ๔) ความเสี่ยงด้านการบริหารงานบุคคล

ขั้นตอนที่ ๒ : การระบุประเด็นความเสี่ยงการทุจริต

หน่วยงานจะนำกระบวนการงาน/กิจกรรม/โครงการมาระบุรายละเอียดขั้นตอนการดำเนินงาน และทำการประเมินความเสี่ยงในแต่ละขั้นตอน โดยระบุประเด็นความเสี่ยงการทุจริต พร้อมอธิบาย รายละเอียดเหตุการณ์ที่มีโอกาสเกิดความเสี่ยงการทุจริต รวมถึงรูปแบบพฤติกรรมการทุจริตที่อาจเกิดขึ้นใน แต่ละขั้นตอนของการดำเนินงาน รวมถึงพฤติกรรมที่อาจก่อให้เกิดการรับสินบน การรับของขวัญ ของกำนัล หรือผลประโยชน์อื่น ๆ จากการปฏิบัติหน้าที่ ทั้งนี้ เพื่อนำไปสู่การกำหนดมาตรการควบคุมความเสี่ยงการ ทุจริตให้สามารถป้องกันความเสี่ยงได้อย่างตรงจุด

ขั้นตอนที่ ๓ : การกำหนดเกณฑ์การประเมินความเสี่ยง

ก่อนทำการประเมินความเสี่ยงการทุจริต หน่วยงานต้องกำหนดหลักเกณฑ์สำหรับการประเมินความเสี่ยงตามความเหมาะสม โดยพิจารณาจาก ๒ ปัจจัย คือ ด้านโอกาสและด้านผลกระทบ ดังนี้

๑) โอกาสเกิดการทุจริต (Likelihood) พิจารณาความเป็นไปได้ที่จะเกิดเหตุการณ์ ความเสี่ยงในช่วงเวลาหนึ่ง ในรูปแบบของความถี่ หรือความน่าจะเป็นที่จะเกิดเหตุการณ์นั้น ๆ

โอกาสเกิดการทุจริต (Likelihood)		
๕	เหตุการณ์ที่อาจเกิดได้สูงมาก (ร้อยละ ๑๐ ขึ้นไป)	โอกาสเกิดการทุจริตมากกว่า ๕ ครั้งต่อปี
๔	เหตุการณ์ที่อาจเกิดได้สูง (ร้อยละ ๖ ถึงร้อยละ ๑๐)	โอกาสเกิดการทุจริตไม่เกิน ๔ ครั้งต่อปี
๓	เหตุการณ์ที่อาจเกิดขึ้นบางครั้ง (ร้อยละ ๓ ถึงร้อยละ ๕)	โอกาสเกิดการทุจริตไม่เกิน ๓ ครั้งต่อปี
๒	เหตุการณ์ที่อาจเกิดขึ้นน้อยมาก (ร้อยละ ๑ ถึงร้อยละ ๒)	โอกาสเกิดการทุจริตไม่เกิน ๒ ครั้งต่อปี
๑	เหตุการณ์ที่ไม่น่ามีโอกาสดังกล่าว	โอกาสเกิดการทุจริตไม่เกิน ๑ ครั้งต่อปี

๒) ผลกระทบ (Impact) การวัดความรุนแรงของความเสียหายที่จะเกิดขึ้นจากความเสี่ยงนั้น

ระดับความรุนแรงของผลกระทบ (Impact)	
๕	เกิดความเสียหายต่อหน่วยงาน เจ้าหน้าที่ถูกลงโทษตามกฎหมายการยุติธรรม / มีการฟ้องคดีต่อศาล
๔	เสียหายต่อภาพลักษณ์ของหน่วยงานเกี่ยวกับเรื่องความโปร่งใส มีการนำเสนอข่าวของสื่อมวลชน สื่อสังคมออนไลน์ลงข่าวอย่างต่อเนื่อง และสังคมให้ความสนใจ
๓	มีการตรวจสอบข้อเท็จจริงจากหน่วยงานภายใน และภายนอกองค์กร มีการร้องเรียนเป็นหนังสือ หรือตั้งคำถามต่อองค์กรและไม่ได้รับคำตอบที่ชัดเจน
๒	ปรากฏข่าวลือพาดพิงถึงหน่วยงาน หรือเจ้าหน้าที่ในหน่วยงาน
๑	ไม่มีเหตุการณ์ใด

ระดับความเสี่ยงการทุจริต (Risk Score)

Risk Score					
โอกาสเกิด (Likelihood)	ผลกระทบ (Impact)				
	๑	๒	๓	๔	๕
๕	สูง	สูง	สูงมาก	สูงมาก	สูงมาก
๔	ปานกลาง	สูง	สูง	สูงมาก	สูงมาก
๓	ต่ำ	ปานกลาง	สูง	สูง	สูงมาก
๒	ต่ำ	ต่ำ	ปานกลาง	สูง	สูงมาก
๑	ต่ำ	ต่ำ	ปานกลาง	สูง	สูง

ระดับความรุนแรงของความเสี่ยงการทุจริต

- สีเขียว หมายถึง ความเสี่ยงระดับต่ำ
- สีส้ม หมายถึง ความเสี่ยงระดับสูง
- สีเหลือง หมายถึง ความเสี่ยงระดับปานกลาง
- สีแดง หมายถึง ความเสี่ยงระดับสูงมาก

ขั้นตอนที่ ๔ : การประเมินความเสี่ยง

เป็นขั้นตอนการระบุประเด็นความเสี่ยงการทุจริต และการจัดระดับ ความรุนแรงของ ความเสี่ยงการทุจริต โดยการอธิบายรายละเอียดเหตุการณ์ที่มีโอกาสเกิดความเสี่ยงการทุจริตว่ามีรูปแบบ พฤติการณ์การทุจริตที่ในแต่ละขั้นตอนในการดำเนินงานของ กระบวนการหรือโครงการที่ทำการประเมิน ให้มีความชัดเจนมากที่สุด โดยอาจค้นหาจาก ความเสี่ยงที่เคยเกิด หรือคาดว่าจะเกิดซ้ำสูง/มีประวัติอยู่แล้ว (Known Factor) และไม่เคย เกิดหรือไม่มีประวัติมาก่อน แต่มีความเสี่ยงจากการพยากรณ์ในอนาคต ว่ามีโอกาสเกิด(Unknown Factor)

จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า ความเสี่ยงที่อาจเกิดการให้ หรือรับสินบน จากการดำเนินงาน ตามภารกิจขององค์การบริหารส่วนจังหวัดสระบุรี เป็น ๔ ประเด็น

ประเด็นที่ ๑ การอนุมัติ อนุญาตตามพระราชบัญญัติการอำนวยการ ความสะดวกในการพิจารณา อนุญาตของทางราชการ พ.ศ. ๒๕๕๘

ประเด็นที่ ๒ การใช้อำนาจตามกฎหมาย หรือการให้บริการตามภารกิจ

ประเด็นที่ ๓ การจัดซื้อจัดจ้าง

ประเด็นที่ ๔ การบริหารงานบุคคล

โดยมีรายละเอียดในแต่ละประเด็นตามตาราง ดังนี้

ลำดับ ที่	ประเด็นความเสี่ยงการทุจริต	เหตุการณ์ความเสี่ยง การทุจริต	การประเมินระดับความเสี่ยงการทุจริต			มาตรการในการ บริหารจัดการความ เสี่ยง
			โอกาสเกิด (Likelihood)	ผลกระทบ (Impact)	ระดับความเสี่ยง (Risk Score)	
๑.	การอนุมัติ อนุญาตตามพระราชบัญญัติ การอำนวยความสะดวกในการ พิจารณา อนุญาตของทางราชการ พ.ศ. ๒๕๕๘	เจ้าหน้าที่ใช้ดุลพินิจใน การอนุมัติ อนุญาต อย่างไม่เหมาะสม เช่น มีการเรียกรับ ผลประโยชน์ หรือรับ สินบน หรือของกำนัล เพื่อแลกกับการช่วย พิจารณาอนุมัติ อนุญาตให้ง่ายขึ้น หรือ มีการอนุมัติหรือ อนุญาตโดยยกเว้น ไม่ เป็นไปตามข้อกำหนดที่ กำหนดไว้ในกฎหมาย หรือระเบียบปฏิบัติ	๑	๓	๑ X ๓ = (ปานกลาง)	๑. จัดทำเอกสารที่ระบุ รายละเอียดขั้นตอน การปฏิบัติงาน เพื่อ สร้างกระบวนการที่ โปร่งใส พร้อมทั้ง กำหนดขั้นตอนที่ ชัดเจนในการ ปฏิบัติงาน ๒. จัดทำมาตรการ เกี่ยวกับการป้องกันการ รับสินบนให้ ผู้ปฏิบัติงาน ในองค์กร ทุกระดับถือปฏิบัติ อย่างเคร่งครัด ๓. ประกาศนโยบาย No Gift Policy งดรับ ของขวัญ ของกำนัล ทุกชนิด

ลำดับ ที่	ประเด็นความเสี่ยงการทุจริต	เหตุการณ์ความเสี่ยง การทุจริต	การประเมินระดับความเสี่ยงการทุจริต			มาตรการในการ บริหารจัดการความ เสี่ยง
			โอกาสเกิด (Likelihood)	ผลกระทบ (Impact)	ระดับความเสี่ยง (Risk Score)	
๒.	การใช้อำนาจตามกฎหมาย หรือการ ให้บริการตามภารกิจ	๑. เจ้าหน้าที่ใช้ตำแหน่ง หน้าที่ราชการเพื่อ ช่วยเหลือหรืออำนวยความสะดวกเป็นพิเศษ ให้แก่บุคคลหนึ่งบุคคล ใดหรือพวกพ้อง เพื่อ แลกเปลี่ยนกับ ผลประโยชน์ หรือเรียกรับ สินบนเป็นการตอบแทน	๒	๑	๒ x ๑ = (ต่ำ)	๑. กำหนดนโยบายและ แนวปฏิบัติเกี่ยวกับการ ป้องกันและต่อต้านการ เรียกรับผลประโยชน์ หรือสินบน ให้ เจ้าหน้าที่ทุกคน รับทราบและถือปฏิบัติ อย่างเคร่งครัด ๒. จัดให้มีช่องทางการ ร้องเรียนการทุจริตที่ หลากหลาย สามารถ เข้าถึงง่าย และ ปลอดภัยแก่ประชาชน พร้อมทั้งประชาสัมพันธ์ ให้ประชาชนทราบ เพื่อให้เจ้าหน้าที่เกิด ความเกรงกลัวและเป็น กลไกในการตรวจสอบ พฤติกรรมการเรียกรับ สินบนของเจ้าหน้าที่
		๒. เจ้าหน้าที่เรียกรับ ผลประโยชน์จากผู้มา ติดต่อราชการ เพื่อแลก กับการอำนวยความสะดวก เป็นพิเศษ	๒	๑	๒ x ๑ = (ต่ำ)	

ลำดับ ที่	ประเด็นความเสี่ยงการทุจริต	เหตุการณ์ความเสี่ยง การทุจริต	การประเมินระดับความเสี่ยงการทุจริต			มาตรการในการ บริหารจัดการความ เสี่ยง
			โอกาสเกิด (Likelihood)	ผลกระทบ (Impact)	ระดับความเสี่ยง (Risk Score)	
๓.	การจัดซื้อจัดจ้าง	๑. กำหนดคุณสมบัติหรือคุณลักษณะเฉพาะของพัสดุให้ใกล้เคียงยี่ห้อใดยี่ห้อหนึ่ง หรือเอื้อประโยชน์แก่บุคคลใดบุคคลหนึ่ง เพื่อแลกเปลี่ยนกับผลประโยชน์ หรือเรียกรับสินบน ๒. เจ้าหน้าที่ตรวจรับพัสดุไม่ตรงตามแบบรูปรายการหรือรายละเอียดคุณลักษณะเฉพาะที่กำหนดไว้ในสัญญา เพื่อแลกกับผลประโยชน์ หรือเรียกรับสินบน	๒	๔	๒ x ๔ = (สูง)	๑. ผู้บังคับบัญชาควบคุม กำกับ และติดตามกระบวนการจัดซื้อจัดจ้าง รวมถึงการตรวจรับพัสดุอย่างใกล้ชิด พร้อมกำชับให้เจ้าหน้าที่ปฏิบัติตามระเบียบพัสดุของทางราชการและหลักธรรมาภิบาลอย่างเคร่งครัด ๒. จัดทำและเผยแพร่คู่มือการปฏิบัติงานด้านการจัดซื้อจัดจ้าง โดยเน้นกระบวนการที่โปร่งใส และระบุแนวทางป้องกันผลประโยชน์ทับซ้อน

ลำดับ ที่	ประเด็นความเสี่ยงการทุจริต	เหตุการณ์ความเสี่ยง การทุจริต	การประเมินระดับความเสี่ยงการทุจริต			มาตรการในการ บริหารจัดการความ เสี่ยง
			โอกาสเกิด (Likelihood)	ผลกระทบ (Impact)	ระดับความเสี่ยง (Risk Score)	
						๓.เปิดเผยข้อมูล ข่าวสารการจัดซื้อจัด จ้างในทุกขั้นตอนผ่าน เว็บไซต์ของหน่วยงาน เช่น ราคาากลาง รายชื่อ ผู้เสนอราคา ผลการ พิจารณา เพื่อให้ ประชาชนและผู้มีส่วน ได้ส่วนเสียสามารถ ตรวจสอบได้ เพื่อสร้าง ความโปร่งใสใน กระบวนการจัดซื้อจัด จ้าง

ลำดับ ที่	ประเด็นความเสี่ยงการทุจริต	เหตุการณ์ความเสี่ยง การทุจริต	การประเมินระดับความเสี่ยงการทุจริต			มาตรการในการ บริหารจัดการความ เสี่ยง
			โอกาสเกิด (Likelihood)	ผลกระทบ (Impact)	ระดับความเสี่ยง (Risk Score)	
๔.	การบริหารงานบุคคล	๑. เจ้าหน้าที่เรียกรับ ผลประโยชน์ หรือเรียกรับ สินบนเพื่อแลกกับการ รับบุคคลเข้าทำงาน ในหน่วยงาน	๒	๑	๒ x ๑ = (ต่ำ)	๑. ผู้บังคับบัญชากำกับ และควบคุมให้ เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงาน ตามระเบียบ ข้อบังคับ และหลักเกณฑ์ที่ เกี่ยวข้องอย่างเคร่งครัด โดยเฉพาะใน กระบวนการสรรหา บุคคลเข้าทำงาน บรรลุ แต่งตั้ง โอน/ย้าย เพื่อ ป้องกันไม่ให้เกิดการ ทุจริต และการใช้ ตำแหน่งหน้าที่โดยมิ ชอบ ๒. กำหนดหลักเกณฑ์ ในการพิจารณาให้ คะแนนที่มีความชัดเจน เพื่อลดการใช้ดุลพินิจ ของคณะกรรมการ สรรหา
		๒.เจ้าหน้าที่เรียกรับ ผลประโยชน์ หรือเรียกรับ สินบนเพื่อแลกกับการ รับโอน/ย้าย ข้าราชการ	๒	๒	๒ x ๒ = (ต่ำ)	